

Šta da se radi?

Parlament i pandemija

Nataša Vučković

Poziv vlastima u državama Zapadnog Balkana da omoguće rad svojih parlamenata koji je juče objavila evropska poslanica Tanja Fajon, a podržao i izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Vladimir Bilčik, vratio je našu pažnju na mir koji, već od druge nedelje marta, vlada u Narodnoj skupštini.

U proceni da li je Narodna skupština mogla da se sastane i proglasi vanredno stanje imaće na svojoj strani validne argumente i oni koji misle potvrdno i oni koji zastupaju suprotno. Možda je rizik zaista bio veliki, a vremena da se tehnički pripremi neka online sednica nije bilo. Možda je bilo moguće organizovati sednicu na neki način koji ne bi ugrozio zdravlje poslanika i skupštinske administracije i svih službi koje pripremaju i prate zasedanje. Sigurno je da je moglo i trebalo da se bar kroz konsultacije šefova poslaničkih grupa, na kolegijumu, razmene mišljenja i da se, vrlo verovatni, usaglašeni stav, javno predstavi, kao neka vrsta tumačenja ili obrazloženja zbog čega Narodna skupština ne može da se sastane i zašto ne proglašava vanredno stanje, kako joj je Ustavom stavljeno u nadležnost. Situacija je bila utoliko složenija jer su bili raspisani izbori, a i zato što je deo opozicije već više od godinu dana u bojkotu, pa opozicioni glasovi za sazivanje parlamenta povodom proglašenja vanrednog stanja, a ni kasnije, nisu mogli imati potrebnu oštrinu, a možda ni kredibilitet. No, to je bilo pre više od mesec dana, ustavnopravne analize te situacije već postoje i verovatno je da će se na osnovu njih doći i do predloga za preciziranje ustavnih odredbi, onda kad se ponovo bude raspravljalo o promeni Ustava.

Od proglašenja vanrednog stanja doneti su brojni propisi, na nivou vladinih uredbi i ministarskih naredbi, od kojih su mnoge uticale na stepen uživanja pojedinih ljudskih i građanskih prava. I odluku o proglašenju vanrednog stanja i sve naknadne odluke moraće da konvalidira ovaj aktuelni saziv Narodne skupštine, ako ne pre, ono odmah po ukidanju vanrednog stanja.

Međutim, čak i ako parlament u ovom trenutku ne može na uobičajeni način da vrši svoju zakonodavnu funkciju i da radi u plenumu, jer iz nekog razloga ne može, poput nekih drugih parlamenata u Evropi i u okruženju, da se prilagodi aktuelnoj situaciji, ostaje njegova kontrolna funkcija.

Naime, prema onom što se čuje i naslućuje, poslednjih nedelja Vlada sprovodi razne realokacije budžeta, zakonom usvojene budžetske stavke se smanjuju, ukidaju ili preusmeravaju prema potrebama koje su sigurno brojne i opravdane u ovakvoj pandemiji. Angažovanje ogromnih resursa za zdravstvo, za javne službe, za nabavku i transport opreme, proizvodnju, košta i taj trošak, nema sumnje, mora se obezbediti iz budžeta. Međutim, odakle se novac uzima i gde se preusmerava, koji programi će se ugasiti, kako se određuju prioriteti – to mora biti transparentno i o tome građani treba da budu obavešteni. Vlada ovo čini bez ikakve kontrole u ovom trenutku, pravdajući to vanrednim stanjem. Zato se čini razumnim predlog da se rad parlamenta oživi bar kroz skupštinske odbore, pre svega Odbora za finansije gde bi ministar finansija narodnim poslanicima prikazao situaciju i odluke koje su Vlada i Ministarstvo donose. Odlična je vest da će Evropska unija pomoći Srbiji tako što će nepotrošena sredstva iz pretpristupnih fondova moći da se preusmere za smanjenje posledica pandemije. Da li neko već pravi plan i program za korišćenje tog novca? Postoji li neki konsultativni proces? Kao i uvek, kod budžeta i, naročito kod evropskih fondova, praćenje primene tih mera i utroška novca, izuzetno je važno radi sprečavanja pogrešnih odluka i zloupotreba.

Takođe, pored Odbora za finansije, sama po sebi nameće se potreba da se sastane i Odbor za zdravstvo. Situacija u bolnicama, zaštita lekara, medicinskog osoblja i svih radnika u zdravstvu, neke su od gorućih tema o kojima bi članovi Odbora, pretpostavljam, imali šta da kažu. Treba li da pomenemo da bi i sednica Odbora za ljudska prava o stanju ljudskih prava u vreme pandemije i vanrednog stanja bila dobra prilika da se razjasne pojedine odluke i njihove posledice. Suočavamo se s velikim problemima u ostvarivanju radnih prava, prava na socijalnu zaštitu, nejasna su ili protivrečna uputstva za poslodavce, zaposlene, javni nasuprot privatnom sektoru – ne bi li i Odbor za rad imao šta da kaže ili pita nadležno Ministarstvo? I na kraju, za zemlju koja se kontinuirano suočava sa kritikama za neslobodu medija, Odbor za kulturu i informisanje bi trebalo da sagleda aktuelnu situaciju u kojoj je, više nego u redovna vremena, potrebno podsticati odgovornost medija, istinitost informacija i sprečavanje lažnih vesti.

Naši skupštinski odbori nisu brojni, najbrojniji imaju 19 članova, pa je verovatno bez mnogo komplikacija moguće organizovati odbor-ske sednice a da se ne ugrozi zdravlje i ne doprinese širenju zaraze. Uostalom, parlament ne treba gledati kao neku arhaičnu instituciju – i parlament mora da proba da se prilagodi trenutku i očuva svoju ulogu u sistemu podele vlasti.

Danas je najvažnija zaštita života i sprečavanje da se zaraza širi, u tome smo svi saglasni. Znamo i da je skoro sve vlade pandemija zatekla nespremne. Ali način na koji upravljamo ovom krizom, pored brige za svakog pojedinca, pored solidarnosti sa ugroženima, pored podrške zdravstvenom sistemu, mora da pokaže i našu opredeljenost da poštujemo institucije i da ne zanemarujemo demokratske procedure. Kontrola vlade od strane parlamenta jedan je od najvažnijih demokratskih principa. Čak i onda kad znamo da vlada ima podršku većine i da parlamentarne rasprave nisu onakve kakve bismo voleli da budu. Čak i onda kad su mnogi tvrdili da ovaj parlament nema legitimitet i da i ovaj sadašnji i onaj budući treba ignorisati. Krize nam potvrđuju da kad sami odustajemo od institucija, teško nam je da se na njih pozivamo i da njihovu ulogu branimo. Ali, bez parlamenta, teško ćemo do demokratije. A od demokratije ne možemo da odustanemo.